

A full-page background image showing a soldier from behind, walking on a snowy path. The soldier is wearing a grey wool coat, a dark hood, and a large dark green backpack. A rifle is visible behind the backpack. The landscape is a snowy field with bare trees in the background under a hazy, orange-tinted sky.

Jorma Kurvinen

I Katkera Lattu

A full-page background image of a soldier in a winter landscape. The soldier is seen from behind, wearing a grey wool coat, a dark balaclava, and a large dark green backpack. A rifle is slung over his shoulder. He is walking on a snow-covered path with bare trees in the background under a hazy, golden light.

Jorma Kurvinen

Katkera Lälu

 SAGA
EGMONT

Jorma Kurvinen

Katkera latu

SAGA Egmont

Katkera latu

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1981, 2020 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726356953

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Aamuhetken varhaisuudesta ja lumituiskusta huolimatta pikkupoikia oli kertynyt asemalle. Tai ei niin pieniäkään. Toisella kymmenellä nämä jo olivat. Mutta sotilasjunan härkävaunuissa makoilevista miehistä koltiaiset vaikuttivat ihan kakaroilta. Vaikka jääkäripataljoonan miesten keski-ikä oli kolmenkymmenen vuoden paikkeilla, heistä tuntui kuin varhaisnuoruuteen olisi ollut vuosissa mittaamaton aika. Ikuisuus. Jos he olivat koskaan poikia olleetkaan.

— On teillä varmasti joku patruuna joka miehellä, pisamakasvoinen juippi sinnitteli. — Jos te olette muka rintamalta tulossa.

Miehet vaunussa kohottautuivat lavereilla.

— Kuulkaas te poikaa, jumaliste. Manninen nauroi.

Manninen tunnettiin 1. Jääkärikomppaniassa ja koko pataljoonassakin nimellä Matruusi. Se johtui paitsi tämän laihansitkeän huulenheittäjän siviiliammattista, myös siitä, että hän oli suorittanut varusmiespalveluksensa laivastossa, mutta joutunut kutsuntaviranomaisten jonkin möhläyksen vuoksi maavoimiin ja jääkäripataljoonaan.

Mannisen nauru paljasti lievän humalan. He olivat saaneet muun pataljoonan harmiksi lyhyen pysähdyksen aikana Kuopiossa isketyksi asemalta mustan pullon kauppiaan, joka toimitti heille matkaeväät toisten komppanioiden katsellessa kieli pitkällä nopeimpien ja onnekkaampien miesten tuuria.

Matruusi istui koivupölkylä härkävaunun puoliksi auki työnnetyn oviaukon edessä, lämmitellen selkäänsä kaminan hohteessa äsken asemalle tekemänsä nopean tiedustelulenkin jälkeen.

Laverin reunalla istunut Paavo Kuparinen nousi ylös ja tuli tavaravaunun oviaukolle.

Alikersantin liki kaksimetrinen olemus sai nappulat siirtymään muutaman askeleen kauemmaksi vaunun luota.

— Eikö teijän, kaverit, pitäis olla koulusa tähän aikaan?

Pojat perääntyivät vieläkin.

Vaistosivatko vekarat tumman tuuheapartaisen jättiläisen olemuksesta jotakin? Väsymyksen. Kyllästymisen. Pettymyksen.

Matkalla Äänislinnasta Iisalmeen oli miesten suhde muuttunut lähes kaikkeen. Alun odotuksen tunnelmat, huhut pysähtymisestä joksikin aikaa lepoon Joensuuhun, Lappeenrantaan tai Kouvolaan, olivat nostattaneet ylimittaisen hilpeyden. Koko talven aikana latautunut kireys, väsymys jatkuvaan valppauteen venäläisten tarkka-ampujien suhteen ja valmiuteen torjumaan kanavan toiselta puolelta tehdyt iskut oli vaihtunut vapautuneeseen toiveikkuuteen ja kuvitelmiin varuskuntakaupungin iloista.

Alkumatkasta saivat kaikki miesten näkyviin ilmestyneet siviilit aikaan mukavan jytkähdyksen sisikunnassa. Muistui mieleen koti ja lomat, joita tässä saatettiin odotella. Asemilla nähdyt ihmiset tuntuivat lähes henkilökohtaisilta ystäviltä ja sukulaisilta.

Tunnelmaa oli kestänyt Kouvolaan saakka. Siellä kävi selväksi, että pataljoona ei ollut matkalla ansaitsemaansa kotirintaman iloon, vaan jonnekin pohjoiseen. Kiestinkiin, Uhtualle tai niitäkin ylemmäs.

Ainoa muutos oli pataljoonankomentajan vaihtuminen toiseen, mitä sitäkin pidettiin pelkkänä menetyksenä.

— Tämä on vissiinki Suomen armeijan ainoa pataljoona, Eskolan Arvi oli purnannut Kouvolassa ääneen Wilénin kertoessa joukkueelleen totuuden.

Luutnantti ei ollut sanonut siihen mitään, mutta hänen poikkeuksellisesta totisuudestaan miehet olivat päätelleet, että tieto oli tullut joukkueenjohtajallekin epämiellyttävänä yllätyksenä.

— Jumalauta, ku naiset ratan varrella tietäsivät Willeenin olevan junasa, ne pyssäyttäsivät tämän ja ryöstäsivät pojan sänkyysä, Arvi oli jatkanut äänessään vivahde ylpeyttä, jota

joukkue tunsu johtajastaan. Vanhaa suomenruotsalaista sukua oleva helsinkiläisekonomi oli vuosi sitten joukkueeseen tullessaan valloittanut kokonaan toisista olosuhteista lähteneet pohjoissuomalaiset reiluudellaan ja räväkkyydellään. Ja kiharatukkaisen tumman luutnantin menestyessä Äänislinnan naismarkkinoilla joukkueesta tuntui kuin kaikki toisetkin olisivat saaneet jotakin.

— Se on irtonainen jätkä, vaikka onki vissiin aatelissukua, joukkueenjohtaja määriteltiin.

Lähes yhtä suosittu oli ollut pataljoonan pitkäaikainen komentaja.

— Saatana, sen vuoksihan se menetettiin, Matruusi oli tulkinut.

Manninen ei ollut siinä aivan väärässäkään. Komentaja lähti everstiluutnantiksi ylennettynä isommille vakansseille.

— Eikä samanlaista miestä tartte ootella tilalle, sanokaa mun sanoneen, Sippi oli uhonnut.

— Ei nyt arvioija miestä ennen ko on nähtykää, Alatalon Einari oli hillinnyt.

Se oli lopettanut puheet sillä kertaa. Ei sen vuoksi, että asia olisi siitään valmistunut, mutta kukaan ei viitsinyt kinata Sipin ja Alatalon kanssa. Alatalo oli oikeassa ja Sippi taas ei antaisi periksi oli miten väärässä tahansa.

Iisalmeen tultaessa oli komentaja yhtä tuntematon kuin Kouvolassakin. Majuri Vaarala oli ottanut Mikkelissä vähin juhlallisuuksin pataljoonan komentoonsa. Vaalea nelissäkymmenissä oleva keskimittainen mies, siinä kaikki minkä joukkue oli ehtinyt todeta ennen kuin matka jatkui ja uusi komentaja katosi yhanhaan ensimmäisen luokan matkustajavaunuun, jossa upseerit tekivät matkaansa puolta epä mukavammin, pystymättä nukkumaan kunnolla kuten miehet härkävaunujen lavereilla.

Kouvolassa pataljoonalle tarjotun tulevaisuudennäkymän jälkeen kukaan miehistöstä ei tuntenut erityistä

kiinnostustakaan komentajaa kohtaan. Eikä mihinkään muuhunkaan.

Kaikki oli ruvennut tuntumaan merkillisen yhdentekevältä.

Katsoessaan nyt Iisalmen asemalla vaunun edestä perääntyviä koulupoikia alikersantti Paavo Kuparinen hätkähti omaa tunteettomuuttaan heitä kohtaan.

Nuorin noista pojista ei ollut kuin pari vuotta hänen esikois-poikaansa, Jannea, vanhempi. Mutta hän katseli hankintamatkallaan pettyneitä koltiaisia minkään liikahtamatta hänen sisimmässään.

Tämä tunne oli ruvennut kehittymään Kouvolan jälkeen. Se oli kai jonkinlaista alitajuista torjuntaa. Siviilien näkeminen ei ennakoinut heille mitään henkilökohtaista. Hankien keskellä pilkottavat kylät, taloista sota-ajasta huolimatta vilahtelevat kotoiset valot, navetta-askareilleen pihan poikki kulkevat naiset eivät tehneet parhaassa tapauksessa mitään vaikutusta. Ja jos tekivät, saivat aikaan vain viiltävän haikeuden- ja kivuntunteen.

Nähdessään eilen ennen illan pimenemistä jossakin Mikkelin pohjoispuolella miten savut kohosivat monista maalaistalojen saunoista Kuparinen oli vetäytynyt laverille loukkoonsa ja pysytellyt siellä vilkaisematta ulos edes koko pysähdyksen aikana Kuopiossa.

Mikseivät ne nukuttaneet miehiä, jotka tällä tavalla piti siirtää läpi maan rintamanosalta toiselle?

Pisamakasvoinen poika ratapihalla nosti uhmakkaasti leukaansa. Juippi oli ilmeisesti parempien ihmisten lapsia. Sillä oli uusi karvalakki, tuliterät sarkahousut ja -pusero, ja sen jaloissa komeilivat riukuvarsisaappaat, jotka olivat tulleet muotiin heti kun nahka Suomesta rupesi loppumaan.

Luultavasti pojan isällä jossakin kuolemantärkeässä tehtävässä täällä Iisalmessa oli samanlaiset kampeet. Ja

puukko vyöllä, antamassa rintamanpelkääjälle miehistä valmiuden tuntua.

— Paskat nämä mistään rintamalta tuu, poika äsähti. — Pelkkiä hevosmiehiä matkalla toisesta savotasta toiseen.

Sen sanottuaan poika pyörähti ympäri ja sänttäsi juoksuun. Kaverit painattivat jäljessä.

— Poika hei! Matruusi kiljui kallistellen pölkkyyä jolla istui. — Jos sulla on komeita isojasiskoja, niin käske niitten käyvä asemalla.

— Niille meillä on patruunoita, Sippi karjui laverilta, ikkunaluukun raosta.

Pojat paransivat juoksuaan. Joku vilkuili taakseen varmistuen ettei heitä seurattu.

Asemarakennuksen nurkalla juipit olivat törmätä Eskolan Arviin.

— Pojat, hei!

Jokin Matruusin äänessä sai joukkueen havahtumaan laiskansitkeästä horroksestaan.

— Mitä nyt? Alatalon Einari kysyi äänessään huolestuneisuus.

— Voitte tulla kattomaan, herra kersantti.

Matruusi nousi pölkyltä ja työnsi ovea enemmän auki.

Alatalo oli jo parin muun miehen kanssa pystyssä keskivaunussa ja tuijotti asemarakennuksen nurkalle, josta melkein nelikulmaisen mallinen voimanpesä Arvi Eskola juoksi kohti junaa ja joukkueensa vaunua heiluttaen kättään varoittavasti.

Oviaukolle kurkottava kersantti huokasi raskaasti.

—Mitä sillä nyt on? Alatalo kysyi odottamatta kenenkään vastausta. — Onko Häikiö vaunusa?

— Nukkuu, Arttu Keskitalo ilmoitti.

Alatalo ja Häikiö olivat pakkikavereita, niin erilaisia kuin miehinä olivatkin. Einari Alatalo oli uskovainen mies ja Yrjö Häikiö omien sanojensa mukaan elämälle perso syntinen.

Mutta kaverukset olivat rajanaapureita siviilissä ja yhteisen traktorin ja puimakoneen omistajia, mikä Einarin ilmoituksen mukaan oli ainoa syy, jonka vuoksi hän piti Häikiötä hengissä. Einari itse kun ei ollut konemiehiä.

— Herättele, Raappana, sitä, jos se on kovin öljyisään, Alatalo pyysi ylälaverilla makoilevaa uskonveljeään. — Eskolan Arvi ei juokse turhan vuoksi.

Arvi oli siviilissä taksikuski. Amerikoissa rahansa tienannut mies, joka oli laittanut pirssin kotimaahan ja -pitäjään palattuaan. Jostakin merkillisestä syystä Arvi oli kuitenkin säilyttänyt autossa istuessaankin reaktiokykynsä ja voimansa. Jotkut epäilivät sen hiihtäneen salaa, kun se ei periaatteittensa vuoksi ilennyt tulla suojeluskunnan harjoituksiin.

Arvi ei liikkunut rintamallakaan yhtään askelta turhan vuoksi. Mutta kun hän lähti liikkeelle, siinä jäivät hitaammat matkasta.

— Riekkukaa siellä vähemmän, jumaliste! Arvi karjui. — Vai haluvatteko te kaikki saaha herrat kimppuunne?

Toisistakin vaunuista katseltiin Eskolaa. Hän sulki suunsa ja paransi vielä vauhtia.

Vasta aivan vaunun luo ehtiessään hän henkäisi:

— Se saatanan koninkuljettaja narrautti ittesä.

— Missä, jumalauta? Matruusi ähkäisi.

— Se on juonu ittesä umpitinnaan ja lähtee sitte koikkelehtimaan ihmisten ilmoille, Eskola raivosi.

Sakki kirosi.

Kuparinen katsoi asemarakennuksen suuntaan.

— Nyt sieltä jo tullaan!

Majuri Vaarala, uusi pataljoonankomentaja, käveli ensimmäisenä. Hänen takanaan tuli heidän komppaniansa päällikkö, kapteeni Ounasvirta kävellen vierekkäin Wilénin kanssa. Luutnantin takana känkkäsi pataljoonan pappi, sotilaspastori Virransalo. Piruntorjuja oli toiminut

Talvisodassa kk-joukkueen johtajana ja haavoittunut koipeensa, joka oli jäänyt jäykäksi. Virransalon ei olisi tarvinnut lähteä laisinkaan rintamalle, mutta se oli tullut vapaaehtoisesti sotilaspapiksi.

Normaalivauhtia käveltäessä Virransalo pystyi peittämään linkkaamisen, mutta yrittäessään nyt pysytellä lujasti eteenpäin viuhkovan komentajan kannoilla pappi joutui paljastamaan rampuutensa.

Lujasta yrittämisestä huolimatta pastori oli jäädä takana marssivien sotapoliisien ja yhden siviilikonstaapelin jalkoihin. Vain näitten keskellä kädet taskussa lonsivan Heikuran jarruttelu pelasti pastorin.

Eskolan Arvi väistyi syrjemmäksi Ensimmäisen joukkueen vaunun edestä herrojen ehtiessä sen kohdalle.

Tulijat pysähtyivät. Pataljoonankomentaja katsoi Wiléniin.

— Tulkaas pojat kaikki ulos sieltä vaunusta, luutnantti käski.

— Ja nopeasti! Ounasvirta ärjäisi.

— Heräkkääpä, äijät, Pekka Karppinen puisteli viimeisiä nukkujia. — Pitäis mennä ulos.

Yksi toisensa jälkeen joukkueen miehet tipauttelivat itsensä oviaukosta alas.

— Otetaan, Pekka, jonkinlaista muotoa, Wilén ehdotti.

Karppinen oli ylikersantti ja joukkueen varajohtaja.

— Neliriviin siihen, Karppinen määräsi. Vilkaisi sitten pataljoonankomentajaan ja lisäsi:—Järjesty!

Vaunu tyhjени.

— Jos usijampi mies tarvitaan, niin pittää ottaa toisista vaunuista, viimeisenä tuleva Häikiö ilmoitti.

Herrat eivät noteeranneet hänen sanojaan.

— Jokainen reppu tarkastetaan ja kaikki alkoholi takavarikoidaan, Vaarala toisti aikaisemmin asemarakennuksen toisella puolella antamansa käskyn.

Sotapoliiseja vetävä kersantti kosketti rautalangoilla ryhdistettyä talvilakkiaan oikealla kädellään ja napsautti asennon.

— Käskystä, herra majuri!

Virkakunta nousi vaunuun.

Poliisien keskellä seissyt Anttoo katseli joukkueen suuntaan.

— Te, sotamies Heikura, pysytte siinä, Ounasvirta karjui.

Komppanianpäällikön kasvot ja niska punoittelivat.

Kapteenin ilme sai joukkueen ryhmäajoneuvon ajomiehen ryhdistäytymään ja vetämään kädet housuntaskuista. Kun ei kuitenkaan löytänyt niille sopivaa asentoa Heikura kohta työnsi ne takaisin taskuihinsa.

Wilén oli harpannut hivenen erilleen herraseurueesta. Luutnantin katse kulki huolestuneena hänen joukkueensa miesten olemuksessa, mutta lientyi ehtiessään joukon viimeisiin miehiin. Kukaan, Huovinenkaan, ei ollut yhtä humalassa kuin Heikura. Tai ei ainakaan näyttänyt sitä.

Sikeimminkin nukkuneet ja pahimmassakin hiprakassa olleet miehet olivat ulkoilmaan päästyään havahtuneet niin paljon, että tajusivat tilanteen vakavuuden. Kukaan ei vetänyt suutaan hymyyn komppanianpäällikön ”sotamies Heikuralle”.

Kun kapteeni Ounasvirta puhutteli miehiään normaalisti, nämä olivat ”jääkäreitä”. Mutta ollessaan päällikkönsä epäsuosiossa rivimies kuuli aina kutsuttavan itseään sotamieheksi.

Reppujen tarkastus pimeässä härkävaunussa, kaikkien mantteleiden, olkien ja heinien keskellä lavereitten ahtaudessa ei ollut mikään vaivaton puuha ja vei aikaa. Tajutessaan että härkävaunun edustalla tarkastuksen tulosta odotteleva upseerijoukko voisi helposti näyttää koomiselta pataljoonankomentaja etsi toimintaa.

— Luutnantti Wilén.

— Herra majuri!

— Tarkistakaa, että joukkueestanne ei ole muita miehiä harhailemassa pitkin Iisalmea.

— Kyllä tarkistan, herra majuri. Ylikersantti Karppinen!

— Herrra ... tti.

Karppinen otti jopa jonkinlaisen asennon.

— Ottakaa luku.

— On parempi pitää nimenhuuto, luutnantti Wilén.

Komppanianpäällikkö halusi omasta puolestaan auttaa komentajaa ajan kuluttamisessa edes siedettävän mielekkäästi.

— Nimenhuuto, herra kapteeni, Wilén kuittasi ja antoi edelleen käskyn Karppiselle.

Ylikersantti ei tarvinnut mitään listoja. Hän muisti joukkueen ulkoa vaikka unessa.

— Alatalo.

— Täälä.

Kersantin vastaus oli puolittain huokaus. Alatalo oli yrittänyt Kuopiossa puhua joukkueelle järkeä, mutta saanut vain uskonveljensä mukaan. Yhdessä Raappanan kanssa hän oli yrittänyt vaikuttaa niin Manniseen kuin Sippiinkin, mutta tuloksetta.

Nähtyään yrityksen toivottomuuden Alatalo oli keskittynyt holhoamaan Häikiötä ja moittimaan Huovista, kärsien tappion näittenkin kanssa. Traktorikaveri ilmoitti ottavansa ilolla osaa jokaiseen syntiin, johon tällä läpikulkumatkalla olisi pienikään tilaisuus ja joukkueen kuopus sulki korvansa kaikilta vanhempiansa uskonveljien muistutuksilta kodin henkisestä perinnöstä.

— Eskola.

— Täälä.

Pirssisuhari oli siirtynyt joukkueen järjestäytyessä toisten mukaan muotoon. Hänen katseensa seuraili vaunussa möyrivien tarkastajien työskentelyä. Karppinen

huomasi kuvittelevansa lyhyen hetken ajan ajatuksia, jotka velloivat Arvin tuikean nelikulmaisen olemuksen suojissa. Vaunun edustalla seisoskelevan herratoken pörssiarvo ei tainnut olla kovinkaan korkealla taksimiehen noteerauksissa.

Toivottavasti se ei esittäisi ääneen mitään kuuluisista vertailuistaan amerikkalaisen mahtimiehen ja suomalaisen viskaalin välillä, Karppinen ajatteli.

- Huovinen.
- Täälä.
- Häikiö.
- Täälä.
- Keränen.
- Täällä.

Ylikersantti piti tahallaan kiirettä Huovisen ja Häikiön kohdalla. Poika oli tuiskeessa kuin kekrinpitäjä ja Yrjönkin silmissä vilkkui liian riehakkaasti. Pirun Alatalo, kun ei saanut pidetyksi kurissa edes traktorikaveriaan.

Keräsen silmissäkin oli kiiltoa, mutta se ei johtunut ainakaan viinasta. Mane ei käyttänyt edes annosviinojaan.

Karppinen yritti nähdä korpraalista muita oireita. Keränen oli kastellut itsensä toissapäivänä lastauksessa ja joutunut hikisenä seisoskelemaan leikkaavassa viimassa tuntikaupalla. Miehet kestivät sellaisen paljon rankemmilla partiomatkoilla saamatta edes nuhaa, mutta jostakin syystä Keränen oli sairastunut ja eilen oli ruvennut nousemaan kuume.

Pataljoonan lääkäri oli väittänyt sitä henkiseksi oireeksi Kouvolan pettymyksen vuoksi.

Karppinen oli ollut valmis uskomaankin sellaiseen. Keränen oli jollakin tavalla herkkäsieluisempi tyyppi kuin he yleensä. Siihen saattoi vaikuttaa kaikki tuollainen syvästi.

Mutta nyt Manen silmien kiilto ja poskipäillä erottuvat voimakasrajaiset puna-valko-läiskät saivat Karppisen pelkäämään keuhkokuumetta. Tauti ei vähässä kummassa päässyt kiinni näihin lujiin miehiin, mutta kun se sitten tuli, se oli tavallisesti kova.

Karppinen irrotti katseensa Keräsestä.

— Keskitalo.

— Täällä.

Pienikokoinen, sitkeä kuusamolainen oli vesiselvä. Arttu oli se, jolta yhdessä Keräsen kanssa löytyi lämmikkeeksi repun taskusta hokmannipullollinen annosviinaa vielä sittenkin, kun se oli loppunut koko muusta pataljoonasta.

— Minen oo koskaan vastustanu viinaa moraalin vuoksi. Hyvältä se maistuu oikeen pakkaspäivän iltana mettämiehen suussa, Keskitalo oli määritellyt joskus kantansa. — Mutta mulla ei oo koskaan ollu varraa totutella sen juomiseen. Minä kun en huonoista aineista välitä ja hyviin ei rahat riitä.

Liekö Arttu ollut kovin usein viinatiskin lähelläkään. Se oli pitkä reissu, kun lähti likeltä rajaa Kuusamon koilliskolkasta Ouluun.

Karppisen ja Keskitalon katseet kohtasivat. Arttu siristi silmiään. Se oli semmoinen salanauraja. Enempi huvittunut herrojen puuhista kuin närkästynyt niistä. Se oli koko ikänsä ottanut leivän niin kovista olosuhteista, ettei siellä herroja juuri näkynyt enempää haitaksi kuin hyödyksikään. Karppinen oli ollut vaistoavinaan Keskitalosta eräänlaisen lystäilevän uteliaisuuden upseereja kohtaan. Hiukan samanlaisen kuin miehisen miehen suhtautumistavan alle kouluikäiseen lapseen.

Karppinen käänsi kiireesti katseensa seuraaviin miehiin ja antoi tulla rotlana nimiä. Muut upseerit tuskin olisivat ymmärtäneet mitään, vaikka he Artun kanssa olisivat

mutristelleet naamaansa miten tahansa, mutta Wilénin peijoonista ei koskaan tiennyt.

Kolmanneksi viimeisen miehen kohdalla Karppinen hidasteli.

— Raappana.

— Täälä.

Alatalon uskonveli oli kokonaan toista tyyppiä kuin Einari itse. Raappana oli hiljainen ja sulkeutunut. Siltä sai yksisanaisia vastauksia, kunhan itse kysyi ensin.

Raappanalle oli pataljoonan lähtö linjasta merkinnyt pienoista hössäkkää. Sillä oli kaikenmaailman visakuppia valmiina ja puolitekoisena sen viidessäkin paikassa ja koko varaston matkaansaaminen oli näyttänyt täysin epätoivoiselta.

Karppinen tiesi, että sekä joukkueen reessä että useamman kuin kahden miehen repussa oli Raappanan kamoja. Pojat soittivat sille poskeaan ahneudesta, mutta sisimmässään arvostivat Eeron sitkeyttä. Mies teki joka ainoana vapaahetkenä pahkatöitään fanaattisen määrätietoisesti ja lähetti viimeisenkin niistä saamansa markan kotiinsa, jossa vaimo huolehti yhdeksästä vuoden väliajoin syntyneestä jälkeläisestä.

Raappana oli nytkin varmasti huolissaan sekä pahkoistaan että siitä rähinästä, jonka niiden kuormasta löytyminen aiheuttaisi, jos joukkueen ajoneuvotkin joutuisivat tarkastettaviksi. Jollakin olisi varmasti sanomista Raappanan romppeista, vaikka ne oli otettu mukaan sanattomalla yhteisellä päätöksellä.

Oliko Eero nukkunutkaan ollenkaan? Ainakin mies näytti entistä kalpeammalta ja silmäpussit sen naamalla olivat kummallisen mustanpunaiset.

Sippi muodosti terveenpunakoine naamoineen jyrkän vastakohdan Raappanalle.

Vieraampi olisi ainakin kertavilkkaisun jälkeen sanonut, että Raappana oli juonut viime päivinä itsensä rapakuntoon: niin surkean kohmeloiselta se näytti tervettä elämää viettäneen Sipin vieressä.

Tilanne oli täsmälleen päinvastoin.

— Joo! Sippi röyhtäisi suustaan vastaukseksi Karppisen nimenhuutoon.

Ylikersantti kääntyi nopeasti yksinään seisovan Anttoon suuntaan.

— Ja Heikura.

Anttoo kiskoi toisen kätensä taas housuntaskusta ja heilautti sitä vaisusti.

— Täälä.

Oli parempi että herrat kiinnittivät huomionsa ajomieheen kuin Sippiin. Anttoohan oli jo palanut. Sille tuskin kävisi sen kummemmasti kuin kävi.

Ounasvirta oli todennäköisesti huomauttamaisillaan Anttoolle sotilaallisesta käyttäytymisestä, mutta juuri sillä hetkellä ojentautui sotapoliisikersantti härkävaunun oviaukkoon.

— Herra majuri, tarkastus suoritettu!

Vaarala kosketti päähinettään. Ennen kuin pataljoonankomentaja ennätti kysyä mitään sotapoliisi siirsi selkensä takana piilottelemansa käden näkyviin.

Mies roikotti kahta liki täynnä olevaa viinapulloa sormiensa välissä.

— Voi perkele!

Sipin kirouksessa oli salailematonta harmia.

Sotapoliisikersantin huulilla käväisi huonosti salattu hymy. Tämä saattoi olla miehen sotakokemusten huippukohtia. Kokonaan toista luokkaa kuin hamstrausmatkalta palaavien kaupunkilaisnaisten maitoastioiden kaateleminen.

— Herra majuri, tarkastetaanko koko juna?

Ärtymys kulki pataljoonankomentajan kasvojen yli.

— Tämä riittää kyllä.

Kersantin koko olemuksesta paistoi vastalause ja pettymys.

— Kiitoksia, kersantti!

Sotapoliisi kosketti päähineensä reunaa. Vaarala vei ilmeisesti mieheltä talven suurimman roolin, mutta pataljoonankomentajan äänensävy ei jättänyt mitään ehdottamisten varaa jollekkin kersantille.

Lain ja järjestyksen ruvetessa hyppimään alas vaunusta majuri kääntyi jo puhuttelemaan Ounasvirtaa.

— Koko pataljoonaa ei kai tarvitse ruveta urkkimaan, vaikka yhdessä komppaniassa ei riitäkään holtta muutaman vuorokauden junamatkaan.

Karppinen ei mitenkään rakastanut komppanianpäällikköään. Ounasvirta oli jäänyt kahdesta yhdessä soditusta vuodesta huolimatta etäiseksi jotenkin samaan tapaan kuin siviilissä metsäyhtiön kaupunkilaisherrat, joita näki muutaman kerran talvessa. Vaikka Ounasvirta oli ollut näkyvissä harva se päivä, kapteeni oli pitänyt tietyn etäisyyden, jota ainakaan Karppinen ei ollut sen aktiivisemmin pyrkinyt lyhentämään.

Mutta Vaaralan täytyi tietää itsekin, että syytti kapteenia aiheetta. Ounasvirralla ei ollut ollut mitään osuutta Kuopion tapahtumiin sen paremmin kuin mahdollisuuksia niitten estämiseen. Sitä paitsi jokainen komppania olisi tehnyt pimeällä asemalla samat kaupat, jos olisi onnistunut. Sipin liukkaus ja hyvä onni olivat tuoneet potin 1. K:n Ensimmäiselle joukkueelle.

Karppinen tunsu myötätuntoa nähdessään miten kapteenin ennestäänkin punoittava niska kävi helakammaksi. Tunne meni ohitse kuitenkin yhtä nopeasti kuin oli tullutkin. Kaipa miehet olivat tienneet oman systeeminsä valitessaan ammatin. Ounasvirran lempilause

oli: ”Jääkäri ei valita!” Ehkä se koski myös jääkärikomppanian päällikköä.

Vaarala meni jo kohti omaa vaunuaan.

— ... Aikaa kymmenen minuuttia. Minä pistän lähetin liikkeelle toisiin komppanioihin, Karppinen kuuli majurin sanovan.

Ounasvirta odotti kunnes pataljoonankomentaja oli kuulomatkan ulkopuolella. Vasta sitten hän kääntyi katsomaan Ensimmäistä joukkuetta.

— Te olette pettäneet minun luottamukseni ja minä muistan sen kauan ... Wilén, järjestä komppania tuohon ratapihan sivuun joukkueittain neliriviin. Ota se niin paljon vasemmalle, että koko pataljoona mahtuu siihen.

Wilénin käsi käväisi päähineen reunassa. Hän antoi jo ensimmäisiä valmistautumiskomentoja toisiin joukkueisiin komppanianpäällikön kävellessä pappi kintereillään kohti upseereitten vaunua.

Saatuaan eloa vaunujensa oviaukoista kurkkineisiin toisiin joukkueisiin ja nähtyään matkustajavaunun suuntaan vilkaistessaan pataljoonan toisten upseereitten hyppivän ratapihalle hoitelemaan omaa osuuttaan Wilén palasi oman joukkueensa luo.

— Pitäis pojat sen verran kattoa, ettei kukaan mene kännipäissään sotkemaan yhteisiä senssejä ... Siirrytään jonkinlaisessa muodossa tuonne puhuttelupaikalle.

Joukkueenjohtajan osalta puheet oli pidetty.

Marssiessaan joukkueen sivulla Karppinen huomasi ajattelevansa yhä Ounasvirran uhkausta.

”Te olette pettäneet minun luottamukseni ...” Se kuulosti pahalta. Varsinkin jos unohti miten pataljoonan miesten luottamus oli petetty viimeistään Kouvolassa, kun käännettiin kohti toista rintaman kaistaa ilman minkäänlaista viikon tai parin rauhassaoloa jossakin täällä taaempana.

Luultavasti herrat olivat kyllä pettyneet itsekin. Joku saatana oli levittänyt omat sotaisat toiveensa niitten nenän eteen valmiina kailottamaan vaativasti: "Minä olen antanut teille luottamukseni eikä teillä ole oikeutta rikkoa sitä ..."

Karppista olisi kiinnostanut tietää kuka tämän luottamuksen jakamisen oikein oli aloittanut ja kuka ottanut sen ensimmäisenä vastaan ja millä ehdoilla. Kai sen piti sentään molemminpuolista olla.

Jos siitä nyt mitään selvää koskaan sai. Alkupää ketjusta katosi ainakin Karppiselta jonnekin historian usviin. Ja loppupää tällä menolla sankarihautausmaan ristiriveihin.

Jos pataljoonankomentaja oli tarkoittanut Heikuran Anttoon rankaisemisen joukkojen edessä juhlalliseksi ja ryhtiäantavaksi toimenpiteeksi, meni kaikki niin penkin alle kuin saattoi.

Kurinpalautukselta vei terän ratkaisevalla hetkellä asemalle pohjoisesta kolisteleva tavarajuna, joka majurin harmiksi pysähtyi puuskuttamaan pataljoonan läheisyyteen. Kun Vaarala seisojien miestensä edessä pataljoonan keskipaikkeilla, hänen sanansa eivät tavoittaneet ainakaan äärimmäisenä vasemmalla seisovaa 1. K:n Ensimmäistä joukkuetta.

Veturin puhaltamat haaleat höyrypilvet saivat ulostullessaan aikaan äänen, jonka sekaan komentajan puhe katosi Ensimmäiseltä joukkueelta samalla tavalla kuin majuri itsekkin vesihuurun taa.

— Mitä se oikein siellä selvittää? Manninen suhautti suupielestään varoen kaiken varalta paljastamasta huultensa liikettä, jos komento- ja huoltojoukkueen toisella puolella seisova komppanianpäällikkö sattumalta vilkaisisi tähän suuntaan. Ei sen puoleen, että hän olisi enemmälti Ounasvirran huuteluita pelännyt, mutta Wilénin vuoksi ei viitsinyt rassata enää komppanianpäällikköä Ensimmäisen joukkueen kimppuun.

Yhtä varovaisesti Eskolan Arvi tulkitsi:

— Uhkailee sotaväen rikoslailla kaikessa ankaruudessaan.

— Mulle kyllä riittäisi aivan vaan tuollainen puolittainen käyttö, Sippi liittyi matruusin ja pirssisuharin supinaan.

Wilén liikautti päätään. Supina loppui.

Häikiölle tuotti suoranaista fyysistä tuskaa jättää lausumatta pari kehotusta aplodeista komentajan lopettaessa puheensa, mutta vieressä seisovan Alatalon Einarin hahmo antoi traktorikumppanille voimia itsensä hillitsemiseen ja ainakin pataljoonan tässä päässä vallitsi

syvä hiljaisuus majuri Vaaralan perääntyessä pari askelta äskeiseltä puhujanpaikaltaan ja korottaessa äänensä:

— Jääkäri Heikura!

Tuskallisen pitkä hiljaisuus. Sitten Anttoon ääni:

— Herra majuri!

— Siirry komentajan eteen, Wilén muistutti päätään kääntämättä, hiljaisella äänellä.

Anttoo lähti liikkeelle.

Se oli aluksi rauhallista kävelyä. Sitten, kuin pataljoonan katseiden pakottamana, menijän jalkoihin tuli vauhtia.

Siedettävässä ajassa jääkäri Heikura asettautui asentoon pataljoonankomentajan eteen.

— Pataljoona, asento!

Sillä hetkellä veturi pilasi lopullisesti kaiken.

Ensimmäiseen joukkueeseen saakka ennätti kuulua vain Vaaralan ensimmäiset sanat:

— Rankaisen jääkäri Heikuraa ...

Veturin vihellykset ja ankara puhina peittivät kaiken muun äänen alleen rautatieläisten irrottaessa vetopelin vaunujonosta ja päästäessä sen hakemaan paria kolmea sivuraiteella odotellutta tavaravaunua.

Tuomio oli jo julistettu, kun majurin ääni jälleen tavoitti joukkueen:

— ... heti Kajaaniin saavuttua. Lepo!

Anttoo pääsi palaamaan riviin. Mutta enemmän kuin ajomiehen fyysinen olemus tai hänen saamansa tuomio pataljoonaa kiinnosti rangaistuksen sisältämä tieto: he viipyisivät Kajaanissa ainakin runsaan kahden tunnin ajan. Todennäköisesti siellä olisi ruokailu ja tilaisuus lepuuttaa silmiään parissa kolmessa simpsakassa lotassa.

Pataljoona komennettiin joukkueittain vaunuihin. Upseerit saivat käskyn kokoontua pataljoonankomentajan luo.

— Mitä se vielä teistä rassaa? Karppinen ähkäisi Wilénille lähtiessään johdattelemaan joukkuetta takaisin junaan.

— Onko se saatana mies vai lutikka, ku yhen ja saman asian kansa saikkaa, Kuparinen paheksui.

Kaksimetrisen alikersantin tukka oli päässyt pitkäksi ja hiusten ja parran rajaa oli mahdoton määritellä. Niiden keskeltä tarkasteli kaksi kylmää sinistä silmää kauempana seisovaa pataljoonankomentajaa.

Nopea hymy vilahti Wilénin kasvoilla.

— Veikkaisin miestä, luutnantti ilmoitti. — Jos se ois oikein emälude, se ois haistellut teidän jokaisen henkeä.

Miehet tunnustivat tämän. Kävellessään vaunulleen ja noustessaan siihen he myönsivät uuden komentajan säilyttäneen selvän rajan pikkumaisuuteen. Se innosta kuolannut sotapoliisikersantti olisi mielellään tonkinut koko junan ja sillä välin ulkona olisi voinut etsiä vaikka koko pataljoonasta jokaisen korkillisenkin maistaneen miehen.

— Jos tuo saatanan konikuski ei ois mennyt toikkaroimaan suoraan esikunnan nenän eteen, koko kaplakkaa ei ois tullukkaa, Sippi kirosi tönien Heikuraa edellään ylös vaunuun.

— Oisitta ite kattoneet toisijanna, Alatalon Einari muistutti. — Ensin rällätään ko mielipuolet ja sitte päästetään hulluimmasta päästä näytteille.

Saarnamies oli niin paljon oikeassa, että toisten suut tukkeentuivat.

— Saisitta ottaa jekkainen juokale Kajjaanisa täyspakkauksen ja mennä seisomaan Anttoolle kaveriksi, Einari jumputti.

Laverin reunalle ajatuksissaan istuutunut ajomies havahtui.

— Se nyt ei mittää, yks pari tuntija ... Mutta tiijättäkö pojat mikä on seuraava pyssäyspaikka Kajjaanin jäläkeen?

Eskolan Arvi veti suutaan vinoon hymyyn.

— Luultavasti tiijetään ... Itä-Karjalasa. Ne lastaavat meijät autoon Kajjaanisa.

— Eivät lastaa, Anttoo tinkasi. — Pataljoona saa seuraavan rehutäyvennyksen Kajjaanin jälkeen Oulusa.

Vaunussa tuli hiljaisuus. Nekin miehistä, jotka olivat vasta kiipeämässä ratapihalta ylös vaunuun, jähmettyivät paikalleen liikkumattomiksi.

Häikiö nousi pölkyltä, jolle oli juuri istuutunut.

— Anttoo, perkele ...

— Ei se siitään mikskään muutu, Heikura tinkasi. — Huollon pojat tuolla tiesivät. Ne olivat ihan justiisa soittaneet Kajjaaniin ja Ouluun. Niitähän minä olin jututtamasa, ku se herralauma törmäsi minnuun.

Häikiö katsoi Karppiseen.

— Mitä sanot, Pekka?

— Elkkää nyt ruvekko suunnittelevaan mittää ihan hullua, Alatalo hiiltyi. — Joku järki kai se pittää teisäki olla.

Häikiö ei vilkaissutkaan traktorikaveriinsa.

— Mitä, Karppinen?

Ylikersantin kasvoille kohosi kirkas hymy.

— En tiijä sinusta, Yrjö, mutta minä aijon kylpiä ensi yönä kotisaunasa.

Manninen mäikytti Heikuran hartioita.

— Anttoo, jumalauta, me pistetään tästä sulle konjakkipullo, ku päästään vähä tekemään kauppoja saksalaisten kansa!

— Linnaan te hommaatta ittenä, Alatalo rätkätti. — Sinä Häikiö ensimmäisenä!

— Ne on, Einari, sitte sen ajan suruja, jos sinne saakka eletään, Karppinen kuittasi ja hyppäsi alas vaunusta. — Nyt mennään vähä puhuttamaan veturimiehiä. Kellä on tupakkaa?

— Joka miehellä sen verran, ku täsä tarttee, Manninen uhosi ja hyppäsi joukkueen varajohtajan viereen.

— Sama kai se Matruusilla on, Einari papatti. — Mutta Karppinen ja Häikiöki vakaisia ukkomiehiä ja ison talon isäntiä.

— Hyvä ku muistutit, Einari, Karppinen kiitteli.— Meijän onki Yrjön kans käytävä vähä kattomasa tiluksia ja pitämäsä emäntää hyvänä.

— Joo, Häikiö retosti. — Se on ikävää naisillaki, jos on ison talon emäntä ja silti puutteesa.

Kolmikko katosi jonnekin junan keulapuolen suuntaan.
Alatalo katseli synkkänä Heikuraan.

— Nyt sinä, Anttoo, vasta sopan pistit kiehumaan ...

Anttoo näki Sipin leukaperien kiristyvän. Alikessun hernekeitolta haiskahtava henkäisy löyhähti Heikuran kasvoille, kun se tiukkasi:

— Onko se sulla muka josaki kirjoisa, hä?

Täyspakkaus selässään rangaistustaan seisova ajomies liikahti levottomasti.

— Minen oo mikkää kirjanpitäjä, Anttoo kiisti. — Mutta jokkainen täsä komppanijasa tietää, että meillä on ylimääräinen hevonen.

Sippi työnsi naamansa vieläkin lähemmäksi.

— Kuka herroista? Hä?

Kun vastausta ei kuulunut, alikessu muistutti:

— Siinä ei ollu kettää paikalla, ku Karppinen käski taluttaa sen vaunuun.

Anttoo oli siitä selvillä itsekin. Hevosen oli tuonut jonkun toisen yksikön ajomies, joka oli seonnut lastauspaikan osoitteissa eikä ollut ihan varma päivämäärästäkään. Jonkun esikuntakomppanian nuori varusmies oli vain saanut tehtäväkseen toimittaa hevonen vastaanottajilleen ja poika piti kiirettä päästäkseen eroon konista, kun oli saanut paluukyydin yhdestä pataljoonaa rautatieasemalle tuoneista autoista.

Kun hevosen oikeaa vastaanottajaa ei ilmaantunut näkyviin, ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin ottaa polle mukaan.

— Kai sitä josaki kaivataan, Heikura puolustautui. Hän joutui perääntymään askeleen verran.

— Ja sinä oot kuitannu sen? Niinkö?

Heikura perääntyi toisenkin askeleen.

— Sitä ei vissiinkää sais puhuttaa, toinen Heikuran vartijoista hermostui.

Sippi pyörähti mieheen päin.

— Elä sinä kuule sekkaannu tähän yhtää.

Mies kouraisi kivääristään lujemman otteen, mutta vetäytyi kiireesti alikersantin tieltä. Hän tiesi Sipin maineen tarpeeksi hyvin.

Anttoo huokasi.

— Minen oo semmosten lupijen antaja. Kyllä sinä sen tiijät.

Sippi nauroi.

— Sulta ei olla luppaa kysymäsäkää. Minä tulin vaan sanomaan, että pijät sitte turpas kiini, ku huomaat hevosen olevan poissa. Se on sun syys, että ne sotakoirat veivät toisten viinat.

Heikura nielaisi. Avasi jo suunsa muistuttaakseen, että hänen tiedusteluretkensä hyödyntämistä oli kaikki mitä toiset nyt suunnittelivatkin, mutta nielaisi sitten sanansa. Kun Sippi oli tuolla tuulellaan, sen kanssa oli turha puhua mistään.

Vilkaisten molemmille puolilleen Anttoo sen sijaan sanoi:

— Minähän en oo sitä estämäsäkää. Kaksi miestä torrakoitten kansa vahtimasa, että pysyn paikoillani.

Sippi tulkitsi sen sopimukseksi. Hän paukutti Anttoon vasenta olkapäätä.

— Minähän oon aina sanonu, Anttoo, että sinä oot maalimanmies. Piru täsä märehimmään turhia. Voi olla että seistaan viimestä kertaa Kajjaanin maaperällä. Eikä me tästä kiini jouvuta, kato vaan. Minä paan jonku pullon jemmaan sullekki, ko tuut tunnin päästä junalle.

Kevein askelin Sippi lähti asemapihalla kohti junan jälkipäätä, jossa pataljoonan hevosajoneuvoihin lastattiin parin tšekäläisen hevosen kuljettamia heinäpaaleja.

Paikalle jäänyt kolmikko katsoi Sipin jälkeen.

— Miten se aikoo saaha sen onnistummaan, toinen vartiomiehistä kysyi äänessään lievää kauhua.

Hänen toverinsa vastasi odotettuaan hetken turhaan Anttoon puheenvuoroa:

— Mikä konsti se nyt tuolla on. Kuka täällä on kysynyt keneltäkään mitä hevosia ne kaikki on, joita täällä mennee ja tulee.

Anttoo myönsi mielessään, että poika oli oikeassa. Pataljoonan huoltaminen oli jo yli tunnin ajan aiheuttanut niin paljon liikennettä ees ja taas eri puolille asema-aluetta, että kukaan ei ollut selvillä jokaisesta hevosesta.

Siitä huolimatta Heikurasta tuntui olo vähän orvolta.

— Helevetistikö se kaivo vajaaassa tunnissa essiin semmosen trokarin? toinen vahdeista päivitteli.

Anttoo huokasi.

— Jos Kajjaanin kokosesa kaupungisa on ykskää semmonen, niin Sippi löytää sen kyllä kymmenesä minnuutisa.

Pataljoonan lähtö eteenpäin Kajaanista sai Esko Wilénin ajattelemaan pakoa.

Hän oli tulossa kolmen lotan seurassa pikakäynniltä Kajaanin keskustassa, jossa oli toiminut tytöille oppaana, kun Kolmannen komppanian nuori vänrikki Takalo heilutti asemapihalla hälyttävästi kumpakin kättään. Pataljoonan nuorin upseeri oli määrätty hoitamaan pu:n tehtäviä koko muun päällystön häipyessä Seurahuoneelle matkan ensimmäiselle kunnon lounaalle. Wilén ei ollut tuntenut mitään hinkua yhteiseen sapuskoimiseen komentajan ja esikunnan viskaalien kanssa ja oli ottanut mielellään vastaan lottien pyynnön tulla oppaaksi näille vieraassa kaupungissa.

Vasta vähän ennen joulua kokelaasta vänrikiksi ylennetty poika ei ollut päässyt vielä eroon koulutuksestaan:

— Herra luutnantti ...

Wilénin ilme sai vänrikin luopumaan tästä tyylistä.

— Mitä me kuule teemme? nuorukainen kysyi hätäisesti.

— Pataljoonan on kuulema oltava puolen tunnin kuluttua valmiina jatkamaan matkaa.

Sanojensa vahvistukseksi Takalo viittasi kädellään ratapihalle, jossa toinen veturi oli parasta aikaa asettumassa vahvistukseksi sotilaskuljetusjunaa kiskoneen voimanlähteen eteen.

Wilén kirosi ajatuksissaan rautateitä. Heille oli ilmoitettu, että tauko olisi täällä vähintään neljä tuntia.

— Ei tässä mitään hätää ole, hän sanoi ääneen. — Pistä lähetti Seurahuoneelle.

Takalo katsoi kelloon.

— Ne eivät ennätä siinäkään tapauksessa.

— Juoskoot, Wilén sanoi julmasti. — Tulevat kun tulevat. Pane toinen lähetti ilmoittamaan joukkueitten varajohtajille, että haalivat sakkinsa kasaan. Minä menen kuittaamaan Arolan puolesta meille tulleet täydennykset.

Pataljoonan huoltopäällikkö oli toisten kuulematta kuiskutellut asiasta jo ennen viskaaleitten lähtöä Seurahuoneelle. Arola oli vanha kettu ja oli huomioinut nopean lähdön mahdollisuudenkin. Jos huoltotoimenpiteitä ei olisi pantu heti ponnekkaasti käyntiin, ne olisivat nyt olleet myöhässä.

Helpottunut ilme Takalon kasvoilla kertoi, että ainakin osa vastuu taakasta oli siirtynyt pois nuoren upseerin sinänsä moitteettoman leveiltä hartioilta. Vänrikki lähti antamaan käskyt läheteille.

— Hyvänen aika, lotat hätäilivät. — Nyt tohtorikin on lounaalla ja hänen oli määrä katsoa sitä korpraalia sinun joukkueestasi.

— Kerästä ..., Wilén synkistyi. — Miten sen Manen kuumeen kanssa näyttää menevän?

Lääkintälotat vilkaisivat toisiinsa. Armi Tenhunen ratkaisi:

— Me otetaan Keränen meidän vaunuun Ouluun saakka. Jos kuume nousee yhtäkkiä, on ainakin lääkäri lähellä.

Ratkaisu tuntui järkevältä, vaikka Keränen ei varmasti tulisi siihen ihastumaan. Lähetit, jotka joutuivat ”herrojen vaunun” puupenkeillä varustettuun kolmannen luokan päähän, kirosivat huonoa onneaan vielä monta päivää matkan jälkeenkin.

— Minä ilmoitan Keräselle, Wilén lupasi ja jätti naiset selvittelemään omat matkan jatkumisen edellyttämät valmistelunsa.

Luutnantti käveli kaikkein ensimmäiseksi paikalle, jossa hänen joukkueensa ajomies seisoj kärsimässä kovennettua rangaistusta kahden vartiomiehen valvonnan alaisena.

— Lopettakaa nyt tämä, Wilén määräsi torjuttuaan toisen vartiomiehen yrittämän ilmoituksen. — Se on vielä kahtakymmentä vailla, mutta meidän juna lähteekin arvioitua aikaisemmin eikä teillä ole aikaa ruokailuun enää kuin parikymmentä minuuttia. Katsotaan rangaistus suoritetuksi!

Miehet lähtivät liukkaasti.

Lähestyessään oman joukkueensa vaunua Wilén kuuli iloista naurunremakkaa ja näki miten toisista vaunuista ja niiden edessä seisoskelevista miesryhmistä kurkisteltiin heidän komppaniansa ja hänen joukkueensa suuntaan.

Pekka Karppinen hyppäsi tulijan nähdessään alas vaunusta ja harppoi kiireisesti häntä vastaan.

Ylikersantin kasvoilla oli sökönpelaajan ilme, kun se sanoi:

— Valmistautuminen lähtöön on aloitettu.

Oliko pelkkää sattumaa, että joukkueen varajohtaja asettui jonkinlaiseen asentoon luutnantin eteen, estäen tätä jatkamasta kulkuaan vaunulle saakka?

— Hyvä on, Wilén kiitti ja yritti eteenpäin.

Karppinen ei väistynyt tieltä. Päinvastoin varajohtaja kallistui Wilénin kiertosuuntaan ja sai luutnantin pysymään paikoillaan.